

Voorwoord

Studiofotografie is meer dan alleen portretten of pasfoto's maken. Deze vorm van fotografie omvat bijvoorbeeld ook product-, mode-, stillevens- en bepaalde vormen van dierenfotografie. Ook het fotograferen op locatie waarbij natuurlijk licht wordt aangevuld met kunstlicht valt onder studiofotografie. Fotografie is schrijven met licht, in dit geval met kunstlicht of een combinatie van natuurlijk licht en kunstlicht.

Studiofotografie spreekt tot de verbeelding van vele amateurfotografen. Maar hoe pak je het aan en wat heb je nodig? Hoe richt je een studio in? In dit boek proberen we deze vragen te beantwoorden. Zowel de professionele studio als de thuisstudio komt aan bod, van geavanceerde studiolampen tot reportageflitsers en van het fotograferen van modellen tot het maken van foto's van producten.

Behalve dat we de theorie behandelen, in het eerste deel van het boek, werken we vooral veel voorbeelden uit. Daarbij geven we informatie over de opstelling van de lampen, de reflectieschermen en de instellingen van de studiolampen of flitsers en van de camera om de lezer een richtlijn te bieden.

Al met al komt er heel veel aan de orde, van het inrichten van de studio tot het maken van prachtige foto's. Veel plezier!

Joke Beers-Blom en Carola Rood-van Diepen

Fotografie: Carola Rood-van Diepen en Joke Beers-Blom, tenzij anders bij de foto vermeld.

Wij danken iedereen die aan de fotoshoots voor dit boek heeft meegewerkt!

Inhoud

1: Een eigen studio inrichten	1
Studioverlichting: studioflitsers of reportageflitsers	2
Hoeveel ruimte heb ik nodig?	3
Belichtingsmeter	4
Overige benodigdheden in de studio	4
Benodigdheden voor productfotografie en stillezens	7
2: Werken met licht	9
Eigenschappen van licht	10
Reportageflitser	11
Studioflitser	12
Kleurtemperatuur van andere verlichting	13
Licht verzachten	14
Reflectie	15
Filters	16
Gemengde lichtbronnen	18
3: Belichting	19
Diafragma en sluitertijd	20
Belichtingsmeter gebruiken	21
Belichtingscompensatie	22
Histogram	23
Grijskaart gebruiken	25
4: Mensen en dieren in de studio fotograferen	27
Portretten	28
Baby's, peuters en kinderen fotograferen	44
Familieportret	50
Paren fotograferen	53
Huisdieren in de fotostudio of thuisstudio	54
5: Producten en stillezens fotograferen	61
Een stilleven opbouwen	62
Opnametent en opnametafel	65
Achtergrond en ondergrond	69
Gekleurd flitslicht gebruiken	71
Reflecties maken	76

Van onderen belichten	80
Voedsel fotograferen	82
Vloeistoffen fotograferen	85
Tot slot	88
6: Creatieve technieken toepassen	91
Low key	92
High key	94
Soft focus	96
Setachtergronden	101
Windeffect	105
Spiegel en spiegeling	107
Silhouet	110
7: Naslag: flitsers en camera instellen	111
Studioflitsers ontsteken	112
Reportageflitsers ontsteken	112
Camera instellen	113
Flitsopstelling	114
Flitsen op locatie	119
Tethered shooting	121
Nabewerking	121
Bijlage	123
Vijftien voorbeelden van lichtopstellingen	124
Veelgestelde vragen	140
Index	143

Een eigen studio inrichten

Een studio kan een mooie ruimte zijn die hier speciaal voor is ingericht, maar kan ook een huiskamer zijn die tijdelijk tot studio is omgebouwd, een lichttentje met een of meer reportageflitsers of een kelder of zolder die als studio dient. Een studio kan veel ruimte innemen maar ook heel klein zijn, afhankelijk van de apparatuur en de wensen van de fotograaf.

Studioverlichting: studioflitsers of reportageflitsers

In een studio worden meestal studioflitsers gebruikt, maar voor een kleine of tijdelijke studio kunnen reportageflitsers ook zeer geschikt zijn. Studioflitsers zijn niet ingewikkelder dan reportageflitsers, zoals men soms denkt. Het zijn feitelijk grotere en krachtigere versies van de reportageflitser.

Voor- en achterzijde van een studioflitser.

Er zijn wel enkele kenmerkende verschillen te noemen:

- Studioflitsers zijn meestal krachtiger dan reportageflitsers. Met andere woorden, ze geven meer licht.
- Studioflitsers werken op netstroom, reportageflitsers werken op batterijen. Hierdoor zijn studioflitsers veel sneller. Na het flitsen is een studioflitser direct weer klaar voor gebruik, terwijl een reportageflitser elke keer weer moet laden – hoe lichter de batterijen raken, hoe langer de oplaadtijd.
- Studioflitsers hebben doorgaans een instellicht dat wordt gebruikt om de richting en kwaliteit van het licht voor de belichting te bepalen, reportageflitsers hebben dit niet.

Studioflitsers zijn er in vele soorten en maten en vooral prijzen, variërend van een simpel setje dat rond de 150 euro kost tot sets van enkele duizenden euro's. Een set van 150 euro bevat meestal lampen van 150 watt terwijl de duurere sets beginnen bij 400 watt. De duurere modellen kennen meer instelmogelijkheden. Als u een permanente studio wilt inrichten of voldoende ruimte hebt, zijn studioflitsers een voor de hand liggende keuze.

Reportageflitsers zijn heel flexibel in te zetten, ze zijn ideaal in kleine ruimten en zijn gemakkelijk mee te nemen voor het fotograferen op locatie. Uiteraard is dat laatste ook mogelijk met

studioflitsers, alleen heeft dat wat meer voeten in de aarde. Studioflitsers zijn vrijwel altijd op speciale accu's of generatoren aan te sluiten. Wanneer u met meerdere reportageflitsers los van de camera werkt, zijn draadloze zenders en ontvangers bijzonder praktisch. U plaatst de zender op de camera en sluit de ontvanger(s) aan op de flitsers. Zo worden de flitsers aangestuurd door de zender op de camera. Dit werkt heel gemakkelijk en flexibel. Het is vaak ook mogelijk een of meer externe flitsers met de camera zelf aan te sturen in plaats van met een zender en ontvangers, maar dit is per camera verschillend.

Voor de inrichting van een studio zijn complete sets verkrijgbaar met diverse accessoires zoals softboxen en flitsparaplus. U kunt daarmee direct aan de slag.

Voor- en achterzijde van een reportageflitsers.

Twee voorbeelden van een complete studioset.

Hoeveel ruimte heb ik nodig?

Wanneer u mensen wilt fotograferen, hebt u daarvoor aardig wat ruimte nodig. Er moet voldoende ruimte zijn voor het model en om de lampen, achtergronden en dergelijke neer te zetten. Het model moet ook niet direct tegen de achterwand plaatsnemen, want dan valt de diepte helemaal weg en lijkt het of hij/zij tegen de achterwand aangeplakt zit. Ook hebt u zelf ruimte nodig om voldoende afstand te kunnen nemen om te fotograferen.

De ruimte moet minimaal 6 bij 4 meter zijn, maar groter is natuurlijk nog prettiger. De ruimte moet ook voldoende hoog zijn, plusminus 2,5 meter is noodzakelijk. Een huiskamer omgebouwd tot tijdelijke studio kan een prima oplossing zijn – en het is ook nog eens comfortabel en goedkoop. Ideaal is natuurlijk een ruimte die groot is en die permanent als studio kan worden gebruikt. Voor productfotografie is veel minder ruimte nodig, zeker als u met reportageflitsers werkt. Maar ook hier geldt dat een permanente ruimte ideaal is, het is heerlijk als alle spullen gewoon kunnen blijven staan.

Belichtingsmeter

De belichtingsmeter is in de studio een van de belangrijkste gereedschappen van de fotograaf. De ingebouwde belichtingsmeter van de camera registreert alleen door het onderwerp gereflecteerd licht. Dit is prima voor de meeste opnamen, maar bij studiobelichting is dit niet voldoende.

Met een belichtingsmeter meet u ook het op het onderwerp vallende licht en met behulp van de verkregen waarden is een perfecte belichting een stuk gemakkelijker te realiseren.

Belichtingsmeter.

Overige benodigheden in de studio

Met een camera, flitslampen en belichtingsmeter bent u er nog niet. Er zijn nog vele accessoires die u kunt toevoegen. Hier volgen de belangrijkste.

Achtergronden

Achtergrondpapier is een populaire oplossing, het is er in vele kleuren en het is het voordeligste achtergrondstelsel. Het wordt geleverd op rollen van 11 meter lang en 1,38 of 2,75 meter breed. Het fijne is dat het papier naadloos is, waardoor de achtergrond keurig lijkt door te lopen. Er zijn speciale standaards verkrijgbaar waar u de achtergrondrollen aan kunt ophangen. Ook wordt er vaak met achtergronddoeken gewerkt. Het voordeel hiervan is dat het gewassen kan worden. Vinyl wordt ook gebruikt. Dit is heel erg mooi, gaat lang mee en is goed schoon te maken, maar is wel tamelijk kostbaar.

Achtergrondsysteem.

Softboxen

Het licht van een studioflitser is erg hard. Dit licht moet groter gemaakt worden om het zacht en diffuus te maken. Hoe groter de lichtbron, hoe zachter het licht. Daarom wordt er iets tussen het licht en het onderwerp geplaatst om het licht te verzachten. Een softbox is hier ideaal voor. Deze heeft een gat in de achterzijde dat op de studioflitser past. Het flitslicht komt door het witte materiaal aan de voorzijde van de softbox heen. Het licht wordt hierdoor gespreid en zo ontstaat er een grotere lichtbron. Door het mooiere, zachtere licht worden de schaduwen ook mooi zwart. Ook voor reportageflitsers zijn speciale softboxen verkrijgbaar.

Softboxen.

Het is belangrijk het goede formaat softbox te kiezen, afhankelijk van hoe zacht u het licht wilt hebben en van wat u wilt fotograferen. Voor kleine producten op een tafel is een kleine softbox voldoende, bijvoorbeeld 60 bij 80 centimeter; dit is ook voldoende voor een portret. Voor het fotograferen van mensen is een groter formaat nodig. Hoe groter de softbox, hoe groter de lichtbron en hoe groter het gebied dat u kunt belichten.

Flitsparaplu's

Ook met een flitsparaplu kunt u het licht verzachten. Hierbij wordt de flitser meestal 180 graden van het onderwerp af gedraaid en wordt de paraplu voor de flitser geplaatst zodat deze in de binnenzijde van de paraplu flitst. Hierdoor wordt het licht gespreid en wordt het naar het onderwerp terug gereflecteerd.

Flitsparaplu's.

Reflectieschermen

Een reflectiescherm is een ideaal en zeer betaalbaar accessoire dat in een studio niet mag ontbreken. Het kaatst licht terug van de lamp en vult donkere schaduwen. Een reflectiescherm heeft meestal een zilverkleurige en een witte kant, maar er zijn ook schermen met goud, zwart en in een aantal gevallen ook groen en blauw. Zilver reflecteert de grootste hoeveelheid licht en verandert de kleur van het licht niet. Wit doet hetzelfde als zilver, alleen weerkaatst het veel minder licht. Goud is voornamelijk bedoeld voor portretopnamen buiten en wordt vooral gebruikt om huidtinten wat warmer te maken. Zwart absorbeert licht en wordt gebruikt om reflecties van sterk reflecterende oppervlakken te neutraliseren.

Reflectiescherm met diverse oppervlakken.

Benodigheden voor productfotografie en stillevens

Natuurlijk kunt u voor productfotografie en stillevens ook uw studioflitsers en alle hiervoor genoemde accessoires gebruiken, maar er zijn ook enkele handige en veelgebruikte materialen die specifiek voor productfotografie en dergelijke worden toegepast. Deze worden hierna beschreven. De gebruikte flitsers kunnen reportageflitsers of studioflitsers zijn en ook softboxen, flitsparaplu's en reflectieschermen worden vaak gebruikt, evenals achtergronden.

Opnametent

Voor het maken van productopnamen is een opnametent ideaal. Ze zijn er in verschillende maten zodat ook redelijk grote producten gefotografeerd kunnen worden. Meestal wordt aan weerszijden van de opnametent een lamp of flitser geplaatst. Het diffuse materiaal van de tent fungeert feitelijk als softbox, het licht wordt egaal verdeeld en hinderlijke reflecties worden geminimaliseerd. De voorzijde kan meestal worden afgesloten met een meegeleverd doek, in de voorzijde zit een gat waar de lens van de camera doorheen gestoken kan worden. Er zijn ook modellen met een open voorzijde. In veel gevallen wordt een aantal achtergronden in verschillende kleuren meegeleverd.

Links een opnametent met open voorzijde, rechts een met voorzijde met gat.

Opnametafel

Een opnametafel is een prima hulpmiddel voor het maken van schaduwloze productfoto's en hiermee hebt u ook geen last van een overgang in de achtergrond. Opnametafels zijn vaak in hoogte verstelbaar. Er worden buisklemmen met spigots meegeleverd om de lampen of flitsers aan de opnametafel te bevestigen. Een spigot is een metalen pen met een uitsparing in het

midden, het is een gestandaardiseerde aansluiting waarmee alle gangbare studioapparatuur gemonteerd kan worden.

Optioneel is vaak een zogenaamde top roof diffuser verkrijgbaar. Deze kan over het te fotograferen product op de opnametafel bevestigd worden en zorgt voor een gelijkmatige belichting.

Opnametafel met top roof diffuser.

Lamp- of flitsstatieven

Wanneer u een complete studioset aanschaft, worden de statieven voor de flitsers meestal meegeleverd, maar voor bijvoorbeeld reportageflitsers kunnen lichtgewicht statieven ook erg handig zijn. De bevestiging voor de lampen, vaak tilting bracket genoemd, moet meestal apart worden aangeschaft. Hierbij wordt ook een spigot geleverd om de flitser te kunnen bevestigen en vaak kan op de bracket ook een flitsparaplu worden vastgezet.

Van links naar rechts: flitsstatieven, tilting bracket en spigot.